

УДК 331.5.024 : 316.42
JEL Classification: R23

Володимир Капітан

Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України,
вул. Сухомлинського, 16, м. Львів-Брюховичі, 79491, Україна
e-mail: V.Kapitan@ukr.net

аспірант кафедри економічної політики та економіки праці

ТРУДОРЕСУРСНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Анотація. У статті здійснено аналіз регіональної диференціації рівня трудоресурсної безпеки в Україні як складової економічної безпеки, уточнено їх сутність та основні ознаки. Запропоновано методуку індексної економіко-статистичної оцінки рівня трудоресурсної безпеки, що передбачає поетапний розрахунок індексів індивідуальних показників, групових інтегральних індексів та зведення останніх до єдиного інтегрального індексу. Для розрахунків відібрано групи індикаторів, що характеризують демографічні передумови, економічну активність, а також рівень прекаризації населення. Остання розглядається як процес поширення різноманітних форм нестандартної зайнятості та водночас як суспільне явище, пов'язане зі збільшенням прошарку людей, які відчувають хиткість, ненадійність, нестабільність свого соціального стану. Виявлено значні територіальні диспропорції рівня трудоресурсної безпеки, що перешкоджає формуванню цілісного економічного простору країни. Найвищі показники фіксуються в м. Києві, Харківській, Дніпропетровській областях, найнижчий – у Черкаській, Хмельницькій, Чернівецькій, Івано-Франківській, Тернопільській областях. На основі одержаних даних визначено основні проблеми та загрози для трудоресурсної безпеки України.

Ключові слова: зайнятість населення, економічна безпека, трудоресурсна безпека, регіон, інтегральна оцінка.

Владимир Капитан

ТРУДОРЕСУРСНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ УКРАИНЫ В РЕГИОНАЛЬНОМ ИЗМЕРЕНИИ

Аннотация. В статье проанализирована региональная дифференциация уровня трудоресурсной безопасности в Украине как составляющей экономической безопасности, уточнено их сущность и основные признаки. Предложена методика индексной экономико-статистической оценки уровня трудоресурсной безопасности, которая предусматривает поэтапный расчет индексов индивидуальных показателей, групповых интегральных индексов и сведение последних к единому интегральному индексу. Для расчетов отобраны группы индикаторов, характеризующих демографические предпосылки, экономическую активность, а также уровень прекаризации населения. Последняя рассматривается как процесс распространения разнообразных форм нестандартной занятости и одновременно как общественное явление, связанное с увеличением прослойки людей, ощущающих

шаткость, ненадежність, нестабільність свого соціального положення. Виявлені значительні територіальні диспропорції рівня трудоворесурсної безпеки, що перешкоджає формуванню цілісного економічного простору країни. Найвищі показники фіксуються в м. Києві, Харківській, Дніпропетровській областях, найнижчі — в Черкаській, Хмельницькій, Чернівецькій, Івано-Франківській, Тернопільській областях. На основі отриманих даних визначені основні проблеми та загрози для трудоворесурсної безпеки України.

Ключові слова: зайнятість населення, економічна безпека, трудоворесурсна безпека, регіон, інтегральна оцінка.

Volodymyr Kapitan

Lviv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration under the President of Ukraine,
16 Suhomlynksyy Street, Lviv-Bryuhovychi 79491, Ukraine
e-mail: V.Kapitan@ukr.net
PhD student, Department of Economics and Economy of Labour

LABOUR RESOURCE SECURITY OF UKRAINE IN THE REGIONAL DIMENSION

Abstract. The analysis of the regional differentiation of the level of labour resource security in Ukraine as part of the economic security is carried out; its essence and basic features are clarified. The method of index economic and statistical assessment of the level of labour resource security that provides phased calculation of indices of individual indicators, group integral indices and consolidation of the latter to a single integral index is proposed. For the calculations the groups of indicators characterizing the demographic background, economic activity as well as the level of precariousness of the population are selected. The latter is regarded as the spread of various forms of precarious employment and at the same time as a social phenomenon associated with an increasing layer of people who feel the precariousness, insecurity, instability of their social status. Significant territorial disparities of the level of labour resource security, which prevent the formation of the integrated economic space of the country, are found out. The highest rates are recorded in the city of Kyiv, Kharkiv, Dnipropetrovsk regions, the lowest – in Cherkasy, Khmelnytsky, Chernivtsi, Ivano-Frankivsk, Ternopil regions. On the basis of the obtained data, the major problems and threats to the labour resource security of Ukraine are defined.

Keywords: employment; economic security; labour resource security; region; integral assessment.

Постановка проблеми. Забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, зростання добробуту й якості життя неможливі без вирішення проблем регулювання ринку праці та зайнятості населення, загострення яких зумовлено неоднорідністю економічних перетворень, неефективністю стратегій, обраних для формування нових господарських і соціально-трудова відносин. Україна підписала Угоду про асоціацію з ЄС і його державами-членами. Очікується, що система зайнятості отримає додаткові стимули до розвитку (приведення трудового законодавства до вимог ЄС, покращення інвестиційного клімату, підвищення продуктивності праці), водночас виникнуть нові серйозні виклики, які потребують оцінки й обґрунтування адаптаційних заходів. З метою вдосконалення системи регулювання зайнятості та визначення потенційних ризиків для економічної та трудоворесурсної безпеки країни, пов'язаних із кадровим забезпеченням економіки, характером соціально-трудова відносин тощо існує потреба моніторингу ситуації, зокрема на регіональному рівні. Децентралізація системи державного управління та

регулювання економіки закономірно приведе до підвищення значущості саме територіальних аспектів управління національним господарством при зменшенні значущості аспектів галузевих, що вказує на актуальність теми дослідження.

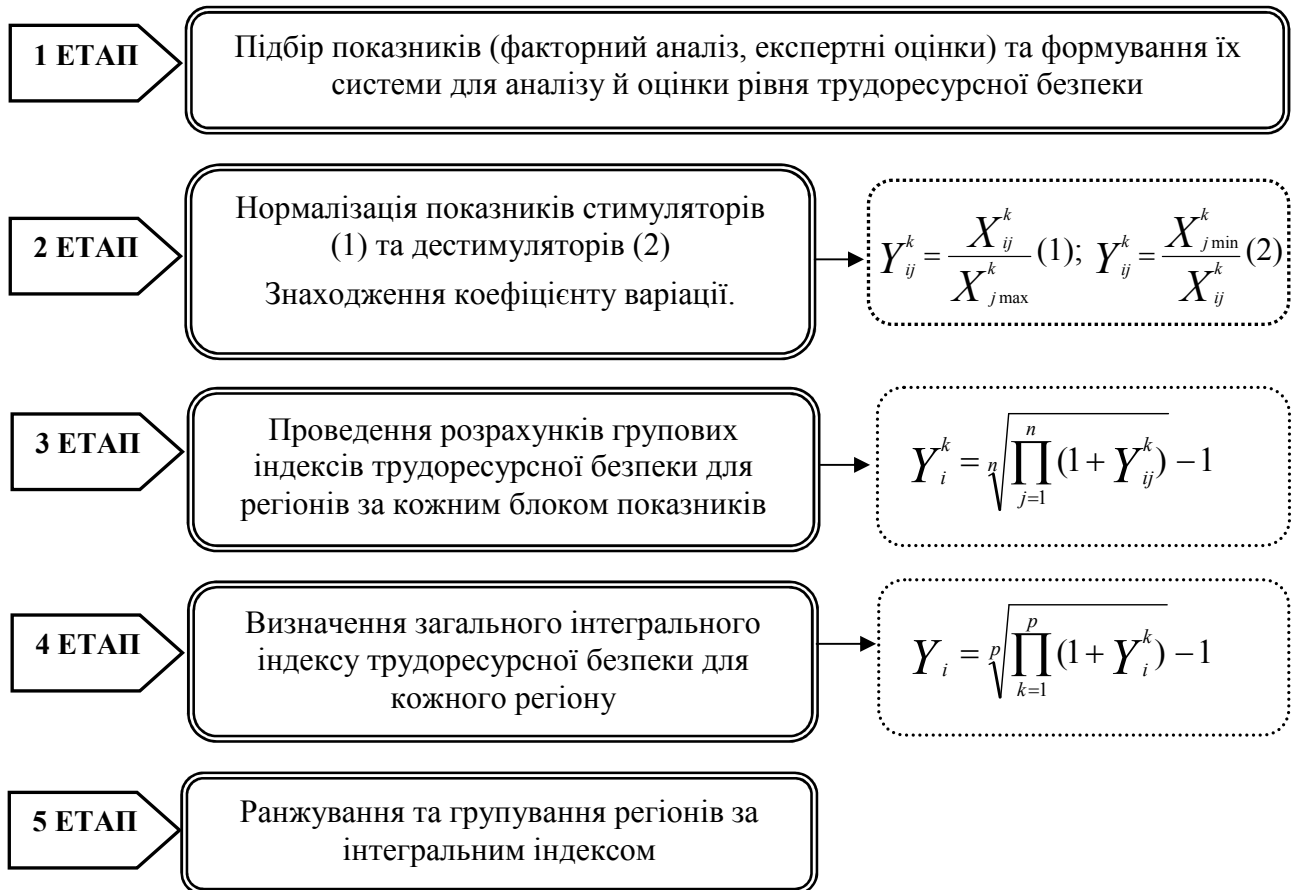
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У 2007 р. Міністерством економіки України була розроблена Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [4], на зміну якій у 2013 р. затверджено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [5]. Названі документи містять перелік основних індикаторів, їхні порогові значення та алгоритм розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки на основі субіндексів (складових економічної безпеки). У публікаціях [1; 9–10] вказується на існування низки недоліків як у першому, так і в другому варіанті методичних рекомендацій, що звужують можливості їх використання, зокрема: суб'єктивізм визначення вагових коефіцієнтів; недостатнє врахування тіньової складової економіки; недосконалість методики нормування показників тощо.

Власне, у чинних законодавчих і нормативно-правових актах (Законі України “Про основи національної безпеки України” [7], Стратегії національної безпеки України “Україна у світі, що змінюється” [8], вищезгаданих методичних рекомендаціях) трудовресурсна безпека не виділяється. Окремі індикатори, що її характеризують, використовуються для оцінки рівня демографічної, макроекономічної, соціальної складових економічної безпеки. При цьому незрозуміло, чому, наприклад, рівень безробіття розглядається у складі макроекономічної безпеки, тоді як рівень зайнятості — у складі соціальної безпеки.

Серед методик оцінки регіональної диференціації соціально-економічних явищ, в яких використовуються індикатори, що характеризують окремі аспекти трудовресурсної безпеки, слід назвати Методику розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку [4], Методику вимірювання регіонального людського розвитку [3]. Проте вони теж не пропонують цілісного підходу до моніторингу трудовресурсної безпеки.

Постановка завдання. Мета статті — здійснити оцінку регіональної диференціації рівня трудовресурсної безпеки в Україні як складової економічної безпеки. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: визначити методику комплексної оцінки трудовресурсної безпеки; провести відповідні розрахунки та аналіз одержаних результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека розглядається нами як характеристика стану та динаміки розвитку економіки, яка виражає її стійкість, захищеність від різноманітних загроз, що забезпечується достатністю накопиченого економічного потенціалу й ефективністю його використання, якістю та дієвістю економічних інститутів. Трудовресурсна безпека є важливою складовою економічної безпеки, чинником, що безпосередньо визначає стан інших її елементів: соціальної, фінансової, інноваційної, продуктової та інших безпек. Серед іншого, її ознаками є: відповідність потребам економіки кількості економічно активного населення та якості його потенціалу; відсутність дефіциту робочої сили для видів діяльності, що визначають спеціалізацію країни в глобальному просторі; контрольованість соціально-трудових відносин тощо. Як бачимо, трудовресурсна безпека характеризується багатьма індикаторами. Це вказує на доцільність застосування для її оцінки методики індексного економіко-статистичного аналізу, що передбачає покроковий розрахунок індексів індивідуальних показників, визначення на основі індивідуальних індексів групових інтегральних індексів (агрегованих макропоказників стану окремих складових трудовресурсної безпеки) та зведення останніх до єдиного інтегрального індексу. Пропонується наступний алгоритм етапності та послідовності оцінки (рис. 1).

де X — значення показника; i — номер території ($i = \overline{1, m}; m = 27$); j — номер показника-індикатора ($j = \overline{1, n}$); k — група показників, що відповідає критерію оцінювання; підрядкові індекси min і max відносять величину відповідно до мінімального та максимального (або ж нормативного) значення по сукупності

Рис. 1. Етапність оцінки рівня трудоворесурсної безпеки

Такий методичний підхід дозволяє оцінити рівень і динаміку зміни трудоворесурсної безпеки України та її регіонів, розгорнути інтегральний індекс у систему групових індексів та індикаторів для визначення “вузьких місць”, а звідси — пріоритетних напрямів державної політики в цій сфері, розроблення відповідних заходів впливу на структурні елементи.

Формування переліку індикаторів здійснювалося за принципами репрезентативності (включення найбільш суттєвих показників, що впливають на рівень трудоворесурсної безпеки), достовірності (адекватно відображають стан об’єкта дослідження) та інформаційної доступності (під час розрахунку використовуються офіційні статистичні дані та публічні експертні оцінки). Відібрано групи індикаторів, що характеризують: демографічні передумови формування трудоворесурсного потенціалу; економічну активність населення; рівень прекарізації населення (табл. 1).

Зауважимо, що поняття “прекарізація” (від англ. *precarity*, фр. *precarite* — нестійкість, хиткість, нетривкість, неміцність) у багатьох сучасних дослідженнях пов’язується з поширенням нестандартних (нетипових, нетрадиційних) форм зайнятості та моделей організації робочого часу, а саме: зайнятості на умовах неповного робочого дня; зайнятості на умовах строкових трудових договорів; тимчасової, непостійної зайнятості, включаючи запозичену працю (аутсорсинг і лізинг персоналу); дистанційної зайнятості; неформальної зайнятості; нереєстрованої зайнятості у формальному секторі та ін. Такі форми трудової діяльності мають право на існування. Масштаби їх запровадження прогнозовано зростатимуть у процесі адаптації бізнесу до нових умов, пов’язаних, серед іншого, з

інформатизацією та сервісизацією економіки. Проте, як засвідчують статистичні дані, баланс у застосуванні стандартної та нестандартної зайнятості в Україні нині порушено, що призвело до низки негативних соціальних наслідків.

Таблиця 1

Перелік базових показників для оцінки рівня трудоворесурсної безпеки України

№ п/п	Показник	Характер показника: стимулятор (+); дестимулятор (-)
<i>I.</i>	<i>Демографічні передумови</i>	
1.1	Середній вік населення, років	–
1.2	Коефіцієнт Россета (частка населення у віці 60 років і старше у загальній чисельності населення), відсотків	–
1.3	Частка населення у віці 16–59 років у загальній чисельності населення, відсотків	+
1.4	Демографічне навантаження працездатного населення особами старшого віку, на 1000 осіб у віці 16–59 років	–
<i>II.</i>	<i>Економічна активність населення</i>	
2.1	Рівень зайнятості населення у віці 15–70 років, відсотків	+
2.2	Рівень безробіття населення у віці 15–70 років, відсотків	–
2.3	Відношення рівня безробіття за методологією МОП до зареєстрованого безробіття, раз	–
2.4	Рівень тривалого безробіття (понад 6 місяців), відсотків до загальної чисельності безробітних	–
2.5	Навантаження незайнятого населення на одне вільне робоче місце (вакантну посаду), осіб	–
2.6	Рівень працевлаштування не зайнятих трудовою діяльністю громадян, у відсотках до загальної чисельності осіб, які перебували на обліку	+
2.7	Рівень економічної неактивності населення у віці 15–70 років, відсотків	–
<i>III.</i>	<i>Прекаризація населення</i>	
3.1	Зайнятість населення віком 15–70 років у неформальному секторі економіки, відсотків до усього зайнятого населення	–
3.2	Знаходились у відпустках без збереження заробітної плати, відсотків до кількості штатних працівників	–
3.3	Переведені з економічних причин на неповний робочий день, відсотків до кількості штатних працівників	–
3.4	Кількість працівників, які прийняті на роботу на умовах неповної зайнятості, відсотків до облікової кількості штатних працівників	–

Колот А. зазначає, що поняття “прекаризація” слід трактувати як поширення багатоманітних форм нестандартної зайнятості і одночасно як суспільне явище, що пов’язане зі збільшенням прошарку людей, які відчувають хиткість, ненадійність, нестабільність свого стану, свого соціального буття. Для людини перебування у статусі прекарія означає втрати не лише матеріального, а й морального, психологічного, соціального характеру. Втрати матеріального характеру очевидні: позбавлення можливості забезпечувати гідні умови життя; неповноцінне відтворення робочої сили; відсутність перспектив розвитку людського капіталу тощо. Не менше значимими є втрати іншого характеру: людина все більше відчуває

себе виключеною із суспільного життя; людина перебуває у стані стресу, невпевненості; людина втрачає можливість планувати — планувати створення сім'ї, народження дитини, освіти своїх дітей, придбання товарів довготривалого характеру; людина відчуває себе незахищеною, опиняється наодинці зі своїми проблемами [2].

Як свідчить аналіз, реальними загрозами для трудоворесурсної безпеки України є: природне скорочення та прогресуюче старіння жителів країни; висока захворюваність та смертність працездатного населення, зокрема чоловіків, що погіршує параметри трудоворесурсного потенціалу; потужні еміграційні процеси. Ймовірно неконтрольоване зростання компенсаційного імміграційного потоку з афро-азіатського регіону пов'язане з загрозами етнічного та соціального характеру. Так, у 2013 р. особи у віці 60 років і старше склали 21,4% загальної чисельності населення (1990 р. — 18,3, 2000 р. — 20,7). Згідно з нашими прогнозними розрахунками, за період 2014–2025 рр. їх чисельність збільшиться з 9,7 до 11,1 млн, а питома вага — до 25,4%. У разі відсутності адекватного впливу держави щодо використання наявних резервів росту чисельності робочої сили (стимулювання економічної активності населення у віці 18–24 роки, продовження пенсійної реформи, а також реформи системи соціального захисту населення, стимулювання зайнятості пенсіонерів з метою подовження їх трудового життя, активізація міграційної політики тощо) кількість трудових ресурсів країни зменшиться з 28,0 до 25,8 млн. осіб. Тобто, йдеться про загрозу виникнення в Україні дефіциту трудових ресурсів. Найгірша ситуація простежується в Чернігівській, Черкаській, Кіровоградській і Донецькій областях.

В Україні періодично реєструвалась тенденція до скорочення економічної активності осіб працездатного віку, натомість підвищення активності осіб старше працездатного віку. Це свідчить про те, що на сьогодні заробітна плата та система пенсійного забезпечення не виконують покладених на них функцій, зокрема щодо мотивації до праці й забезпечення належного рівня життя. Існують значні диспропорції структури зайнятості в результаті швидкої деіндустріалізації й скорочення робочих місць у промисловості та перетоку економічно активного населення в сегмент традиційних послуг (передусім у торгівлю). Негативними наслідками цього є декваліфікація та погіршення професійного рівня населення, падіння продуктивності праці. Вкрай низькою є зайнятість у сегменті ділових, бізнес-послуг (консультативних, аудиторських, послуг з досліджень і розробок), що покликано забезпечити ефективність економічної діяльності шляхом впровадження сучасних форм організації праці, налагодження взаємодії між різноманітними суб'єктами процесу створення, апробації та реалізації інноваційного продукту. Якщо в Німеччині зайнятість населення в сегменті бізнес-послуг становить близько 85 осіб на 1000 населення, Франції — 76, то в Україні — 34.

Трансформації зайнятості нині відбуваються не стільки шляхом розвитку малого та середнього бізнесу, скільки за рахунок перерозподілу населення у неформальну зайнятість. Згідно з даними Держслужби статистики України, кількість зайнятих у неформальному секторі економіки у 2013 р. порівняно з попереднім роком збільшилась на 154,3 тис. осіб і склала 4805,9 тис. осіб, або 23,6% загальної кількості зайнятого населення віком 15–70 років. Зазначений сектор економіки є переважаючим місцем прикладання праці для кожної другої особи з числа зайнятих сільських жителів. Наявні масштаби тінізації зайнятості, відсутність ефективного контролю за процесами виведення в тінь оплати праці негативно позначаються на розмірах внесків до пенсійного фонду та фондів соціального страхування, а також на доходах бюджету від податку з доходів фізичних осіб. Таким чином, генерується ланцюг ризиків “тінізація оплати праці – фінансова небезпека – соціальна небезпека – політична небезпека”.

На основі запропонованих методичних підходів здійснено нормування показників, обчислено групові індекси, а також інтегральний індекс трудоворесурсної безпеки для регіонів України (табл. 2).

Таблиця 2

**Групові та інтегральний індекс рівня трудоворесурсної безпеки
регіонів України, 2013 р.**

	Групові індекси			Інтегральний індекс	Ранг
	Демографічні передумови	Економічна активність населення	Прекаризація		
Україна	0,8369	0,5677	0,3199	0,5337	11
Республіка Крим	0,8428	0,6800	0,2943	0,5525	8
Вінницька	0,7912	0,4566	0,2885	0,4706	22
Волинська	0,9297	0,5318	0,2346	0,4877	19
Дніпропетровська	0,8252	0,6466	0,4343	0,6142	3
Донецька	0,7869	0,5206	0,5261	0,5995	4
Житомирська	0,8215	0,5289	0,2785	0,4946	18
Закарпатська	0,9896	0,4975	0,2478	0,4959	17
Запорізька	0,8132	0,4820	0,2517	0,4621	23
Івано-Франківська	0,9019	0,4448	0,2250	0,4486	25
Київська	0,8424	0,5911	0,3997	0,5838	5
Кіровоградська	0,7843	0,5099	0,3712	0,5295	12
Луганська	0,8011	0,5028	0,3421	0,5165	15
Львівська	0,8910	0,5292	0,2339	0,4795	20
Миколаївська	0,8476	0,5397	0,3193	0,5266	13
Одеська	0,8664	0,6346	0,3426	0,5732	7
Полтавська	0,7900	0,5947	0,3375	0,5413	10
Рівненська	0,9560	0,5110	0,2592	0,5022	16
Сумська	0,7933	0,5106	0,3916	0,5413	9
Тернопільська	0,8506	0,5318	0,2056	0,4531	24
Харківська	0,8313	0,6173	0,5198	0,6437	2
Херсонська	0,8540	0,5870	0,2810	0,5203	14
Хмельницька	0,8074	0,4307	0,2232	0,4266	27
Черкаська	0,7718	0,3919	0,2505	0,4232	28
Чернівецька	0,8975	0,4979	0,1991	0,4464	26
Чернігівська	0,7426	0,5311	0,2776	0,4784	21
м. Київ	0,9179	0,7048	0,6739	0,7582	1
м. Севастополь	0,8150	0,6143	0,3935	0,5819	6

Згідно з розрахунками, найвищий рівень трудоворесурсної безпеки реєструється в м. Києві, Харківській, Дніпропетровській областях, найнижчий — у Черкаській, Хмельницькій, Чернівецькій, Івано-Франківській, Тернопільській областях. Виявлено її значні територіальні диспропорції — різниця між крайніми за рангом регіонами становить 1,8 рази, що суттєво ускладнить проведення соціально-економічних перетворень, збільшує загрози регіональних криз, перешкоджає формуванню цілісного економічного простору країни.

Висновки. За результатами дослідження зроблено такі висновки:

— запропонований методичний підхід дозволяє здійснити оцінку регіональної диференціації рівня трудоворесурсної безпеки як складової економічної безпеки, характеризується відкритістю, тобто допускає можливість коригування тих чи інших

індикаторів або введення додаткових індикаторів за умови надходження нових даних чи розроблення нових методів розрахунку;

— одержані розрахунки можуть слугувати для визначення ключових проблем і пріоритетних напрямів регулювання зайнятості населення в рамках реалізації державної регіональної політики, а також оцінки ефективності діяльності органів державної влади;

— виявлено проблему дефіциту об'єктивної статистичної інформації, що засвідчує перспективність дослідження шляхів формування сучасної системи моніторингу трудоресурсної безпеки — науково обгрунтованої, зорієнтованої на інформаційне забезпечення державного регулювання системи збору, обробки, збереження і розповсюдження інформації про сферу зайнятості або її окремі елементи, яка дозволяє робити висновки про стан об'єкта спостереження в будь-який момент часу та спрогнозувати його розвиток.

Використана література:

1. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія / А. Б. Качинський. — К.: НІСД, 2013. — 104 с.
2. Колот А. М. Трансформація інституту зайнятості як складова глобальних змін у соціально-трудої сфері: феномен прекарізації [Електронний ресурс] / А. М. Колот // Офіційний сайт КНЕУ імені В. Гетьмана. Факультет управління персоналом та маркетингу. — Режим доступу: http://fm.kneu.edu.ua/ua/depts3/k_upravlinnja_personalom.
3. Методика вимірювання регіонального людського розвитку [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України; Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. — К., 2012. — 50 с. — Режим доступу: <http://www.idss.org.ua>.
4. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60. / Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. — Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id.
5. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. — Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
6. Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України, наказ № 114 від 15.04.2003 р. — Режим доступу: uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog.
7. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс]: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV: поточна редакція від 19.04.2014 № 1170-18 / Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
8. Стратегія національної безпеки України “Україна у світі, що змінюється” [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.02.2007 № 105: поточна редакція від 8.06.2012 № 389/2012 / Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>.
9. Харазішвілі Ю. М. Визначення стратегічних орієнтирів рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] / Харазішвілі Ю. М., Дронь Є. В., Махортих Д. О. / Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1501>.
10. Харазішвілі Ю. М. Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Харазішвілі Ю. М., Сухоруков А. І., Крупельницька Т. П. / Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358>.

REFERENCES

1. Kachyns'kyu A. B. Indicators of national security: definition and application of limit values [*Indykatory natsional'noyi bezpeky: vyznachennya ta zastosuvannya yikh hranychnykh znachen'* : monohrafiya]. Kyiv, NISD, 2013, p. 104.
2. Kolot A. M. Transformation Institute employment as part of global changes in the social and labor sphere: the phenomenon precarization [*Transformatsiya instytutu zaynyatosti yak skladova hlobal'nykh zmin u sotsial'no-trudoviy sferi: fenomen prekaryatsiyi*]. Available at: http://fm.kneu.edu.ua/ua/depts3/k_upravlinnja_personalom.
3. Methods of measuring regional human development [*Metodyka vymiryuvannya rehional'noho lyuds'koho rozvytku*]. State Statistics Service of Ukraine; Institute for Demography and Social Studies, Kyiv, 2012, p. 50, available at: <http://www.idss.org.ua>.
4. Methods of calculating the level of economic security of Ukraine [*Metodyka rozrakhunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy*]. Order of the Ministry of Economy of Ukraine of 02.03.2007 № 60. The official website of the Cabinet of Ministers of Ukraine, available at: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id.

5. Guidelines for calculating the level of economic security of Ukraine [*Metodychni rekomendatsiyi shchodo rozrakhunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy*]. Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine from 29.10.2013 № 1277, available at: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
6. On the approval of the method of calculation of integrated regional indices of economic development [Pro zatverdzhennya Metodyky rozrakhunku intehral'nykh rehional'nykh indeksiv ekonomichnoho rozvytku]. State Statistics Committee of Ukraine, the order number 114 of 15.04.2003 p., available at: uzakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog.
7. The National Security of Ukraine: the Law of Ukraine of 19.06.2003 № 964-IV: the current edition of 19.04.2014 № 1170-18. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
8. National Security Strategy of Ukraine "Ukraine in a Changing World" [*Stratehiya natsional'noyi bezpeky Ukrainy "Ukrayina u sviti, shcho zminuyet'sya"*]. Order of the President of Ukraine of 12.02.2007 № 105: The current version of 8.06.2012 № 389/2012. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>.
9. Kharazishvili Yu. M., Dron' Ye. V., Makhortykh D. O. Establishing strategic orientations economic security of Ukraine [*Vyznachennya stratehichnykh oriyentyriv rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy*]. Official site of the National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine, available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1501>.
10. Kharazishvili Yu. M., Sukhorukov A. I., Krupel'nyts'ka T. P. Regarding improvement methodologies integral evaluation of the economic security of Ukraine. Policy Brief [*Shchodo vdoskonalennya metodolohiyi intehral'noho otsinyuvannya rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy. Analychna zapyska*]. Official site of the National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine, available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358>.

Рецензия: д.е.н., проф. Крайник О. П.

Reviewed: Dr., Prof. Kraynyk O. P.

Received: May, 2014

1st Revision: May, 2014

Accepted: May, 2014

